

TijdSchrift 128

Historische Vereniging Vlaardingen • juni 2013

DE KONING TAPIJTEN

Billitonlaan 42-48, 3131 LK Vlaardingen
Tel. 010-4344645

**GORDIJNEN BINNENZONWERING BEHANG
TAPIJT LAMINAAT VINYL**

OPENINGSTIJDEN:
maandag t/m vrijdag
09.00 - 17.30 uur
zaterdag
09.00 - 17.00 uur
In overleg is een afspraak
in de avonden mogelijk

aannemingsbedrijf a. van der lugt b.v.

nieuwbouw verbouw renovatie

vlaardingen 010-434 25 44

www.avanderlugt.nl

*Freelance, gediplomeerd lood- & zinkwerker.
Ook voor dakadviezen.*

W.H. Daalmeijer

Telefoon 010-4345587
Mobiel 06-52341310 / 06-16653931
www.loodgieterdaalmeijer.nl

...ook voor uw tegelwerken
www.daalmeijertegelwerken.nl

Vlascom CV

Vlaardingse Assurantie Combinatie cv

Spoorstraat 2
NL - 3134 TA Vlaardingen

Website: www.vlascom.nl
e-mail: info@vlascom.nl
Tel +31(0) 10 248 04 85
Fax +31(0) 10 234 45 00

Advies op het gebied van:
Schadeverzekeringen
Watersportverzekeringen
Levensverzekeringen, Pensioenen
Financiële planning
Schadebegeleiding
Financiering, scheepshypotheek
Vermogensbeheer

Fisc-ad

Fiscale en administratieve dienstverlening

J.A. Janson
fiscaal adviseur

Plein 1940 nr 47
3135 PR Vlaardingen
tel: 010 435 92 67
fax: 08 4220 69 33
e-mail: fiscad@hetnet.nl
www.fiscaaladviseurs.nl

Stout Grafische Dienstverlening

A. Hoogvlietstraat 6 - 3134 CC Vlaardingen
tel. 010-2480603 - fax 010-4344878
info@stout.nu - www.stout.nu

De Witte
GARANTJEMAKELAARS

Korte Hoogstraat 4a
3131 BK Vlaardingen
Tel. 010 - 434 38 44

**Voor kopieën
(ook in KLEUR)**

**moet je
naast
de molen zijn!**
maandag t/m vrijdag
van 09.15 - 17.30 uur
DRUKKERIJ/COPYSHOP
A. OUWENDIJK
naast de molen
Kortedijk 16a-b
3134 HB Vlaardingen

De Historische Vereniging Vlaardingen heeft tot doel het bevorderen van:

- de belangstelling voor en de kennis van de stad Vlaardingen en haar bewoners;
- het behoud en het herstel van gebouwen en stedenbouwkundige structuren en landschappen;
- het behoud en het verzamelen van die gegevens die van belang zijn voor de geschiedenis van de stad.

De contributie bedraagt € 17,50 per jaar, te voldoen per accept-girokaart. Het bankrekeningnummer van de vereniging is 39.56.57.016, het postgironummer is 750978. Leden krijgen jaarlijks het Historisch Jaarboek en 4 x per jaar het verenigingsblad Tijd-Schrift.

Lidmaatschap

Het verenigingsjaar loopt gelijk met het kalenderjaar. Lid worden kan het gehele jaar door. Kortings op de contributie bij lid worden in de loop van het jaar is niet mogelijk. Wel worden dat jaar reeds uitgegeven publicaties dan nagezonden.

Opzegging

Opzegging van het lidmaatschap dient schriftelijk bij de ledenadministratie te geschieden of via een email naar info@hvv-vlaardingen.nl. Een opzegging kan direct ingaan of aan het eind van het jaar. Restitutie van contributie wordt niet verleend. Leden die hun contributie niet voor of op 31 december hebben voldaan worden automatisch uit het ledenbestand verwijderd.

Het bestuur is als volgt samengesteld:

W.C. den Breems, voorzitter
C. Maarleveld, penningmeester
mevr. G.H.J. Maat-Grijsen, secretaris
A.W.J. Andriessen
J. van Elk
E.A. Lohmann
A. Ouwendijk
E. van Rongen
mevr. T. van der Hoek, notuliste

Contactadres / losse verkoop publicaties:

Arnold Hoogvlietstraat 69
3134 CB Vlaardingen
Telefoon (010) 434 6864

Ledenadministratie:

Paul Henri Spaakring 22
3137 DJ Vlaardingen
Telefoon (010) 474 9416

Adres ledenactiviteiten:

Kortedijk 16a/b
3134 HB Vlaardingen
Telefoon (010) 435 3322 (kantoor)
(010) 434 2474 (thuis)

Redactie Tijd-Schrift:

E. van Rongen, eindredacteur
K. Bloem
M. Carree
A. Maarleveld

Redactie-adres:

Paul Henri Spaakring 22
3137 DJ Vlaardingen
Telefoon (010) 474 9416

Bijdragen aan de inhoud van Tijd-Schrift zijn van harte welkom. In verband met de geautomatiseerde verwerking van de teksten ontvangt de redactie deze graag per e-mail:
info@hvv-vlaardingen.nl t.a.v. de redactie.

ISSN 1380-2992

© Historische Vereniging Vlaardingen
Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Internet: www.hvv-vlaardingen.nl - www.begraafplaatssemaus.nl
E-mail: info@hvv-vlaardingen.nl

Productie: Stout Grafische Dienstverlening

Inhoud

Redactioneel

3

De tafel met zeven Hoeken

Nellie Vermeulen - van den Hoek

4

**Nicolaas Henricus Dijkman
(1707-1779)**

Paul J. Westerdijk

16

Ledenactiviteiten

25

We gaan haast drie eeuwen terug in de tijd,
detail van de gravure van Philips uit 1743
(Collectie Streekmuseum Jan Anderson).

Het Vlaardingen cadeau!
Replica Vlaardings Haringbord

het waaigat
woon-ideeënwarenhuis
Markt 57 Vlaardingen tel. 010-4343685
www.waaigatwonen.nl

Historische
Vereniging
Vlaardingen

www.hvv-vlaardingen.nl

Westkaai
VOOR LUNCH & DINER

Stijlvol lunchen en dineren
voor een prettige prijs

Restaurant Westkaai, Westhavenkade 10, 3131 AB Vlaardingen
T 010 - 248 70 18 E info@westkaai.nl I www.westkaai.nl
Openingstijden: maandag t/m zaterdag, 12.00 - 24.00 uur (*'s zondags gesloten).

- Bloemwerken en arrangementen
- Goed gesorteerde snijbloemen
- Bloeiende- en bladplanten
- Bruidsboeketten en corsages
- Rouwwerken

Markgraafaan 135
3131 VL Vlaardingen
Tel: 010 43 43 704

JAC. VERKUIL

BLOEMSIERKUNST

Nostalgie

Waarom zou de Historische Vereniging Vlaardingen zo'n 1350 leden hebben? Wij gaan ervan uit dat men lid wordt vanwege de doelstellingen: het behoud van de cultuur-historie in de vorm van gebouwen, stadsgezichten en landschappen. En daar zijn we gelukkig de afgelopen tijd ook best succesvol mee, dank zij de goede relatie met de gemeente en het gevoel voor historie bij het huidige gemeentebestuur. Het Beschermd Stadsgezicht en de Lijst Beeldbepalende Panden zijn onder meer het resultaat daarvan. Maar worden al die mensen daarom dan lid? Nee, waarschijnlijk niet. Ik denk dat men dat vooral uit nostalgische overwegingen doet. Vanwege de plaatjes en de verhalen in Tijd-Schrift en het Historisch Jaarboek. Want wij horen toch best vaak dat mensen onze uitgaven bijzonder waarderen. En dat doet ons natuurlijk goed en stimuleert ons om ermee door te gaan. Met veel plezier, altijd.

En dat heeft dan deze keer weer geresulteerd in een Tijd-Schrift dat bol staat van de nostalgie. Met name het eerste artikel, geschreven door Nellie Vermeulen – van den Hoek, vanuit het verrassende perspectief van de huistafel uit haar ouderlijk huis, levert wat dat betreft veel moois op. De vele oudere lezers zullen zich veel van wat de tafel vertelt herinneren. En mogelijk ook de hoofdpersonen gekend hebben. Een waterstoker zoals Arie van den Hoek was natuurlijk in de buurt een bekende figuur. Temeer omdat hij ook allerlei andere activiteiten erbij deed, waarvan die bij het Leger des Heils niet de minst belangrijke waren. Kortom: een leuk lees- en kijkartikel.

Het tweede verhaal gaat over een pastoor uit de 18e eeuw, die bij Emous een schuilkerk liet bouwen. Paul Westerdijk heeft het tamelijk uitgebreide archief van deze geestelijke onderzocht en een beeld geschetst van een ontwikkeld en belezen man, die voor het R.K. volksdeel van Vlaardinger-Ambacht een belangrijke positie innam. Dat hij belezen was, bleek uit de lijst van boeken die na zijn overlijden geveild is. Daar zaten belangwekkende stukken bij. Helaas was de ruimte in dit Tijd-Schrift niet voldoende om de beschrijving van die boeken, die Paul bij het artikel leverde, ook op te nemen. Daarom is deze als een internet-bijlage bij het artikel op de website van de HVV geplaatst. Weer een reden om daar eens een kijkje te nemen!

En daarmee komt dan ongetwijfeld dat nostalgische gevoel weer naar boven. Deel dat ook eens met anderen (zie de aansporing daartoe op de achterkant van de omslag). Want wat ons betreft zijn er nog steeds veel te weinig mensen lid van de Historische Vereniging Vlaardingen.

Eric van Rongen
Eindredacteur

DIJKSHOORN EUROMOVERS
AL MEER DAN
50 JAAR
VERHUIZEN!

WWW.DIJKSHOORN.NL TRAWLERWEG 8 3133 KS VLAARDINGEN TEL.: + 31 (0)10-2480522

De tafel met zeven Hoeken

Nellie Vermeulen - van den Hoek

Hoe oud ik ben weet ik eigenlijk niet. Oud, heel oud en zeer versleten. Maar dat is geen wonder met zo'n staat van dienst. M'n uitschuifbladen gaan niet meer zo soepel. Eén van de twee hapert altijd. Van mijn blad zijn hier en daar stukjes finer afgebroken. Het donkerrode stuk zeildoek in het midden is sinds lang vervangen door een bonte recht-hoek van plakplastic. Mijn poten zijn verweerd en m'n karkas kraakt.

Een lade heb ik niet. Mijn voorganger wel, maar dat scheelt dan ook een generatie. In die la lag altijd de schaar, een portemonneetje, een stompje potlood en een belastingplaatje voor de fiets. Dat moest mijn baas Arie van den Hoek aan het stuur hangen van de transportfiets als hij een vaatje heet water wegbracht. F 2,50 stond erop. Had

hij het niet, dan kon hem dat een bekeuring kosten. Maar soms vergat hij het in zijn zak te steken als hij achter het huis van de klant het vaatje leegde in de wastobbe. Weg plaatje en een ander profiteerde de rest van het jaar van zijn bijdrage aan de fiscus. Maar ik loop op de dingen vooruit.

Mijn loopbaan ving aan in een klein huisje in een stad die een twijfelachtige reputatie geniet omdat er zo veel flessen met een hoog percentage vandaan komen: Schiedam. Mijn eerste baas, Barend van den Hoek, had daar ook zijn aandeel in: hij was meesterknecht in de branderij en hij verstond zijn vak. Zijn echtgenote was een knappe, goedmoedige vrouw, die graag thuis was om haar kinderen te verzorgen. Ze kon lekker koken. Op feest-

dagen bracht haar man een flesje brandewijn mee naar huis, waarvan ze een zachte, romige advocaat maakte waar zij al spoedig om geroemd werd.

Het was een rustig gezin met drie jongens: Arie, Dirk en Barend en een meisje dat Co heette. Behalve het gezin had ook de gezelligheid een vaste plaats aan tafel. En omdat ik die tafel was, had ik een bruin leven. Die goeie ouwe tijd! Op een kwade dag werd mijn bazin ernstig ziek en stierf. Zij liet een grote leegte achter en er werd door velen om haar getreurd. Na verloop van tijd kwam haar opvolgster die mij niet wou hebben. "Doe dat ouwe ding toch weg!", zei ze tegen mijn baas. "Ik breng mijn eigen tafel wel mee, die is veel mooier."

Gelukkig was ik welkom in de gastvrije huiskamer van de oudste zoon Arie. Hij was verliefd geworden op de knappe dochter van waterstoker Krommenhoek en al spoedig werden zij het eens. Ze trouwden op 14 mei 1914 en betrokken een aardig huis in de Thomas à Kempisstraat, waar hun eerste kinderen werden geboren. De eerste was een jongen, Barend, de tweede een meisje, Maria Reijmpje, genoemd naar moeders moeder. Zij was haar ouders tot een grote troost tijdens de ziekte en het sterven van hun eersteling. Barend was nog geen vier toen hij bezweek aan hersenvliesontsteking. Samen deelden de ouders hun verdriet en dachten dat ze nooit meer zouden lachen. Maar ze hadden buiten hun Marietje gerekend. Met haar aanhankelijke aard en vrolijk gebabbel hielp ze haar ouders door de moeilijkste dagen heen. Opnieuw werd er een jongen geboren, die ze ook weer Barend noemden. De grootvader van moeders kant werd vernoemd toen een derde jongen het levenslicht zag, Dirk.

Onder invloed van zijn schoonvader was Arie een waterstokerij begonnen in Vlaardingen, in een pand dat vroeger een kuiperij was ge-

De tafel in ongeveer 1934, met Arie van den Hoek en zijn vrouw Petronella (Nel, of tante Pietje voor haar neven en nichten). Zij was de oudste dochter van waterstoker Krommenhoek uit Schiedam. Arie was eerst bakker bij Paaphuizen in Schiedam. Toen hij met zijn gezin in circa 1922 naar Vlaardingen verhuisde werd hij (op aanraden van zijn schoonvader) waterstoker. (Collectie auteur)

Een rijwielbelastingplaatje. (Bron: www.debarrel.nl)

weest, wat nog goed te zien was. Door een houten schot in de grote ruimte te plaatsen, was er behalve een kruidenierswinkel annex heet water- en zeep-verkoop ook een woonkamer ontstaan. De moeder van het gezin had met eenvoudige meubels daar toch iets gezelligs van weten te maken. En zo verhuisde ook ik naar Vlaardingen en werd meteen het centrum van hun dagelijks leven. O zo!

Aan de andere kant van het schot bood een houten rechtbank plaats aan een driepits petroleumstel, een theelichtje en een gootsteen. De rest was winkel. Als moeder bakte en braadde, wat ze heel goed kon, stond ze dan wel in het volle zicht van de klanten. En van de vertegenwoordigers! Zo ontstond waarschijnlijk de traditie dat ze bij slecht weer kopjes koffie en kommen soep uitdeelde aan wie daar behoefte aan had.

Er was een open trap naar de zolder waar de kinderen sliepen. Boven was ook het kantoor van de voormalige kuiperij. Het loketje zat nog in de deur. Daar kon je fijn postkantoor spelen. 't Was jammer dat er gekleurd glaspapier op het ruitje was geplakt. Maar ja, het was nú de slaapkamer van pa en moe, dus wat wil je.

In Vlaardingen kreeg Marie gezelschap van een zusje, Francina Johanna, genoemd naar de overleden moeder van pa. Dikkie noemde haar voor het gemak Tina en zo is het jaren gebleven tot ze er zelf Tinie van maakte. Alle vier de grootouders waren nu vernoemd, dat was de gewoonte in die tijd en toen dan ook het jongste meisje ter wereld kwam werd ze naar moeder genoemd: 'Petronella', afgekort tot Nellie. Ze zouden al gauw tot de ontdekking komen dat ze niet alleen zusjes, maar ook vriendinnen waren.

Achter het trapgat naar zolder stond het schut: een met behang beplakt houten schot met een bruine kast ervoor waar het ondergoed van de jongens in lag. Daarachter was de opslagplaats voor van alles en nog wat. Er zat geen raam in en dat maakte die plek bijzonder geschikt voor een poppenhoek van de meisjes. Lekker geheimzinnig. Fornuisje, serviesje, strijklankje, ledikantjes en wel een dozijn min of meer complete poppenkinderen, die elke avond liefderijk werden toegedekt.

Ook de lorrenton had daar een vaste plaats. Van tijd tot tijd hoorde je de schorre stem van de voddenman door de straat: "Lòoorren

Hoeveel kinderen zouden hier niet van hebben gekokhalsd? (Bron: collectie.museumrotterdam.nl)

en béne'! Lòoorren en béne'! Wie heeft er nog konijnenvelle?" Altijd op dezelfde zangerige toon. Dan stuurde moeder een van de kinderen naar boven om de inhoud van de lorrenton. De voddenman woog alles in een jutezak aan de haak. De opbrengst ging in een potje voor onvoorziene uitgaven in 'de goeie kast'. Er werd gespaard voor een kunstgebit voor moeder. En wie zou de noodzaak daarvan beter kennen dan ik? Ik was het dichtst bij haar als ze zat te eten. Steeds vaker liep ze naar de kast om een watje met Haarlemmerolie in een zere kies te stoppen. Als ik eraan denk ruik ik het nog. En dan die levertraan! Elke winteravond stonden de kinderen in hun nachtgoed op een rij bij de kast. Dan goot moeder met vaste hand in iedere mond een volle lepel van dat gewraakte goedje waar ze gezond mee moesten blijven.

Wie ook door de straat kwam was de man met goudvissen. "Goud, goud, goudvissen in

aquarium! Goud, goud, goudvissen in aquarium!" hoorde je hem roepen. Maar hij had weinig klanten.

En dan Jochem! Kwam hij uit Rotterdam? Van tijd tot tijd hoorden we hem al van verre aankomen. Hij evangeliseerde met zijn draaiorgel dat getrokken werd door een paard. Er werden uitsluitend christelijke melodieën ten gehore gebracht. Voor onze waterstokerij hield hij stil en dan klonk het Stichterslied van het Leger: "O zee van Gods liefde, zo peilloos en wijd!"

waarop hij prompt kon rekenen op een gulden in het mansbakje.

In onze straat was het 's zomers op zondag moeilijk oversteken. Vanuit Rotterdam en omstreken kwamen honderden fietsers, op weg naar het strand in Hoek van Holland en 's avonds vice versa. Dan waren ze roodverbrand. Zo was het leven in de 1e Van Leyden Gaelstraat.

Arie en Nel van den Hoek, 1942. (Collectie auteur)

Mijn oude dag mag ik doorbrengen in de berging van een pastorie waar de jongste Hoek woont met haar dominee. Toen pa en moe er niet meer waren en de kamer in Vaartland moest worden leeggemaakt, was er wel liefhebberij voor de eiken linnenkast en voor de schilderijen van 'zomer en winter' (waar dokter Moerman al eens vergeefs een bod op had gedaan) en natuurlijk voor de klok. Maar mij wilde niemand hebben. "Maak er maar brandhout van", hoorde ik iemand zeggen. Toen heeft mijn huidige bazin zich over mij ontfermd. Omdat ze van me hield. Het liefst had ze mij in haar huiskamer gezet. Maar om een gezin te dienen was ik niet sterk genoeg meer. Daarom kreeg ik een plaatsje op de naaikamer. Alsof die elektrische naaimachine niet zwaar was! Toch was het daar wel goed. Hoe dikwijls had ik de oude Naumann machine niet gedragen, waar moeder haar naaien verstelwerk mee deed? Zo kon ik nog eens aan haar denken.

Natuurlijk heb ik als tafel niet alles meegemaakt, maar omdat ik niets aan m'n oren mankeer en een best geheugen heb, kan ik

een heleboel navertellen. Bijvoorbeeld dat kleine Dikkie eens mee mocht naar een samenkomst van het Leger des Heils. Toen de collecteschaal werd rondgegeven, nam hij er een handjevol van af!

Over Barend kwam een klacht van de schoolmeester: hij was 'buiten achter' geweest. De ouders begrepen niet wat daar mis mee was en ondervroegen hun zoon. Dat gaf licht in de zaak: hij had op het schoolplein een plas gedaan. Moeder verontwaardigd: "Had die man dat dan niet gewoon kunnen zeggen? Hij zal zelf toch ook wel eens nodig moeten?"

In dat huis aan de 1e Van Leyden Gaelstraat hebben natuurlijk veel meer dan zeven mensen om mij heen gezeten. Gastvrij als het echtpaar Hoek was, zijn er in de loop der jaren ontelbare eters bij mij aangeschoven, om met een voldaan gevoel de deur uit te gaan. Maar als regel waren het er zeven. De achtste was Gerit. Hij schoof bij mij aan toen hij ging 'verkeren' met Marie, en zowel het aanschrijven als het verkeren heeft hij jaren volgehouden. Zodoende heb ik ook hem tamelijk goed leren

De oude Naumann naaimachine heb ik heel wat jaren moeten dragen.

Een bloemenzee bij de verloving van Marie en Gerrit, zomer 1932. (Collectie auteur)

kennen. In de geheelonthoudersvereniging NCGOV hadden ze kennis aan elkaar gekregen. De vonk sloeg over en al spoedig waren ze het eens. Hij was nog jong toen zijn moeder overleed en er gezocht moest worden naar onderdak en verzorging. Het eerste vond hij bij zijn grootmoeder, Opoe de Bruijn, voor het overige kreeg hij gastvrijheid in de Van Ley-

den Gaelstraat. Metselen mocht dan zijn vak zijn, zijn handen stonden nergens verkeerd voor. Zodoende werden er in huis heel wat verbeteringen aangebracht die de voormalige kuiperij gaandeweg meer op een woonhuis deden lijken. Voor het hele gezin een badhokje, waarin een zinken bad voor het nodige comfort zorgde. Warm water was er altijd wel. Een nieuwe deur voor het toilet met een lichtje voor 'bezet'. Voor zijn lief timmerde hij op de zolder een slaapkamer. Toen moeder op advies van dokter Moerman 's middags moest rusten, maakte Gerrit voor haar een mooie divan, waar hij 's avonds op kon zitten met Marie!

Voor zijn a.s. schoonpapa maakte hij een bureau, waar deze trouwens nooit aanzat; doordeweeks schreef hij liever van achter de toonbank en op zondagmiddag op mijn brede rug! En schrijven kon hij! Naast brieven en tekstkaarten aan zieken en eenzamen was hij goed in het op rijm zetten van bijzondere gebeurtenissen. Alledaagse dingen, maar ook de rampen die over Vlaardingen kwamen. Denk maar aan de brand in de nieuwe haven in 1951:

*'k Stond deze week in de kazerne, vijf doden stonden opgebaard.
Zij lieten bij de brand hun leven, twee anderen zijn nog gespaard.
Wanneer de rouwdienst aan zal vangen, dan neemt de Burgemeester 't woord.
't Getuigt van heel veel medeleven, dat hebben wij daar wel gehoord:
Toen in de stad het laatst alarm klonk, toen waren jullie op je post.
Je wist niet dat 't voor 't laatst zou wezen, dat je voorgoed werd afgelost.'
Er werd ook nog appèl gehouden, en elke keer klonk het "Present!",
Behalve van de vijf die vielen en die u zo goed hebt gekend...*

Al was Arie van den Hoek van geboorte een Schiedammer, hij zag altijd weer kans zich één te maken met de Vlaardingens.

Na het laatste kraambed bleef moeder zwak. Zodoende rustte de verantwoordelijkheid voor het gezin al vroeg op de tengere schouders van Marie. Moeder bleef evenwel de touwtjes in handen houden. Zo akelig kon ze zich niet voelen of ze zag wel kans daar aan te trekken.

Het moederen stond Marie op het lijf geschreven. Ik heb dat dagelijks gadeslagen vanuit mijn belangrijke positie, want zonder overdrijving kan ik zeggen dat ik het middelpunt was van het huiselijk leven. Het was haar natuur om het leven voor een ander leefbaarder te maken.

Het kleine bedrijf eiste de inzet van het hele gezin en er werd dan ook hard aangepakt. Onder het motto: vele handen maken licht werk werd groot en klein ingeschakeld. De meisjes hielpen moeder en de jongens leerden al doende het bedrijf kennen. Er werd ook in hout gehandeld, dus zodra ze een hakbijl konden hanteren leerde pa ze houthakken. Duizenden bosjes hout kwamen onder hun handen vandaan en werden rondgebracht. Bij het houthakken op dinsdagavond in de stokerij kwam Ome Dirk graag meedoen. Hij was een geboren verteller en onder het werk wist hij de hele boel te vermaken. Aan die genoeglijke sfeer werd soms - als pa niet thuis was - nog belangrijk bijgedragen door 'de bonte Dinsdagavondtrein', sinds er een radioluidspreker in de werkplaats was aangebracht. Dan waren

Arie van den Hoek was ook bedienaar bij begrafenissen. Hier staat hij vooraan met de hoed in de hand. (Collectie Riet Elmen-dorp)

Zomer 1936; buurkin-
 deren op de plaats bij
 de waterstokerij van
 Arie van den Hoek, 1e
 Van Leyden Gaelstraat
 58. Bovenste rij van
 links naar rechts: doch-
 ter van buurman Plan-
 ken, Willie Sebel, neef
 Frans van den Hoek,
 Nellie van den Hoek
 (met paardenstaarten),
 Jannie Pols, Rens Kalk-
 man, Nel Woensdrecht,
 Sjaan Struijs, W. Hart-
 man; middelste rij: Jo
 Vermeer, Bep Goos,
 Aria Woensdrecht,
 Tinie van den Hoek
 (met paardenstaarten);
 onderste rij: Lena Pols,
 nichtje Lenie van den
 Hoek, Betsie Vermeer.
 (Collectie auteur)

de lachsalso's op straat te horen.

Als huiskamertafel was ik er vaak getuige van hoe de meisjes in de geheimen van de huishouding werden ingewijd. Dat ze hun gezin later een heerlijk maal konden bereiden dankten ze grotendeels aan de toewijding waarmee moeder kookte. En verder waren ze manusje van alles. Per definitie brachten zij voor de winkel de kleine bestellingen weg (waarvan ze niet zó vlug terug kwamen). Overigens waren ze best huiselijk, want in het ka-

rakteristieke huis waren genoeg interessante plekje's om hun fantasie op te kunnen botvieren. En dan: als de was droog was moesten er sokken worden gestopt met zwarte sajete. De broers die klompen droegen hadden er altijd knollen in waar je je hand door kon steken!

De jongens hielpen mee in het veelomvattende bedrijf: waterstokerij, handwagenverhuur, kolenverkoop, houthandel en elektrische zagerij.

Aan “de plaats van Hoek” hebben de buurkinderen van toen zeker nog wel eens terug gedacht. In de zomer kon je daar in de vooravond spannende spelletjes doen. De handwagens voor de verhuur waren geparkeerd op de ruime plaats achter de waterstokerij. Daar werd, na sluitingstijd, door de kinderen uit de buurt graag gespeeld. Een geliefd spel was ‘Er is geen ene rover’. De ‘rovers’ verstopten zich en onder het zingen van “Er is geen ene rover in de bos, geen ene, geen ene!” waagden de anderen zich in de gevarenzone. Dan liepen de rillingen over je rug. Sommigen die op de foto staan weten dat nog wel!

Als de broers van school af waren, was er in het eigen bedrijf altijd werk voor hen. Later kwam daar de konijnenfokkerij nog bij.

Op maandag moest de winkel al vroeg open voor de heetwaterverkoop. Bestellingen kwamen binnen voor zoveel vaatjes water, groene zeep, Radion, bleekwater, zakjes Reckitts’ blauw enz. De baas maakte er een liedje op:

*“Waterstokers zijn wij, daarom zijn wij zo blij.
 ‘s Maandagsmorgens om een uur of vier
 Staan wij voor de ketel met plezier.
 En wij gooien in galop er een extra schopje op!
 En om een uur of vijf dan komt het eerste w...
 Ja ja ja, waterstokers zijn wij!”*

De taak van Marie begon op maandagmorgen al om zes uur achter de gezinswas. Daar had ze een hele kluij aan. Eerst weken in soda-water, twee soppen, alles uitboenen, spoelen, bleken, blauwen, stijfselen en ophangen op het dak van de stokerij. Dat kon alleen als de wind gunstig was. Van de naast ons gelegen koekfabriek woeien er soms roetvlokken over en dan was al je werk voor niks! Tegen die tijd was het wel vier uur in de middag. Maar in de vroegte hielp Marie tussendoor de klanten die eveneens vroeg present waren om in de waterstokerij van Hoek emmers heet water te halen

voor de was, want pa was er intussen op uit om de vaatjes heet water rond te brengen. Om vier uur was hij al opgestaan om de ketel aan te maken. Daarna kwam hij bij mij zitten om een kop thee te nuttigen en een beschuit van Hille. Daar deed hij steevast keukensuiker op, want dat was hem bijna net zo heilig als zijn geloof.

Over dat laatste kan ik trouwens ook meepraten. In die vroege ochtenden zag ik hem de Bijbel lezen en daarna knielde hij bij zijn stoel neer om te bidden. Zou dat de krachtbron zijn geweest waaruit hij putte om onder het dagelijkse werk door met velen te spreken over wat blijft: het koninkrijk van God? Bidden deed hij trouw en niet alleen voor zichzelf en het eigen gezin. Als ik de juspan en de schalen op mijn rug kreeg en er zeven of acht Hoeken aanschoven achter hun bord werd het stil. Dan konden de gezinsleden nog zoveel trek hebben na al het werk, eerst ging pa hardop voor in gebed. Daarbij werden ook de namen genoemd van mensen die in zorg en ziekte verkeerden, want hij hield er een soort leken-

Een advertentie voor Hille's beschuit, het favoriete ontbijt van Arie van den Hoek. (Bron: www.mijnbeschuitbussen.bekijknu.nl)

De noordzijde van de Bachstraat in 1966, gezien naar het westen. Bij de fietsen het van oorsprong dubbele pand nr. 34/32. (Foto Boer, collectie Stadsarchief Vlaardingen)

pastoraat op na. Klanten of vertegenwoordigers, burens of geloofsgenoten, wie zijn zorgen en problemen kwijt moest vond een open oor en een warm hart in de winkel van Hoek en kon op de Heilssoldaat-waterstoker rekenen. Het betekende wel eens dat moeder ondertussen met het opgeschepte eten zat te wachten. Dan foeterden de jongens: "Pa staat zeker weer te hemelen...", wat hun weer een bestraffende blik van moeder opleverde.

Eerder vertelde ik je al over de huiskamer, want daar bracht ik mijn dagen en nachten door. Een harmonium nam daar een belangrijke plaats in en het stond er bepaald niet als ornament, ook al hadden de porseleinen bustes van Mozart en Beethoven hun vaste plaats op de glimmend gewreven kast. Er werd op gespeeld! Ongelukkig genoeg ook geoefend, want pa, die zelf met hart en ziel organist was in de samenkomsten van het Leger des Heils, liet enkele van zijn kinderen les nemen. Met het oog op een mogelijke opvolging in een verre toekomst? Wie weet.

Ach ach, dat was bepaald geen pretje aan mijn verwende oren. En ik kon nog niet eens weglopen ook! De jongste dochter heeft het bestaan om een eeuwigdurend ERE ZIJ GOD ten gehore te brengen, omdat ze niet meer wist waar ze op moest houden.

Nee, goed werd het pas als pa op de or-

gelbank plaatsnam, al spoedig omringd door Marie en Gerrit, en dat was genieten. Hij nam de baspartij voor zijn rekening en als zij haar warme alt daar tegenaan vlijde en pa en moe ook meezongen, zwol mijn hart van trots. Meestal waren het geestelijke liederen, maar de organist had ook een repertoire van vaderlandse versjes. Het was de gezelligheid ten top. Familiebijeenkomsten werden doorgaans met zo'n zanguurtje besloten. De herinnering daaraan kan bij heel wat nichten en neven na tientallen jaren nog een gevoel van heimwee oproepen. Ik ken dat.

De twee jongste zusjes scheelden vier jaar. Ze konden goed met elkaar overweg, maar ze maakten ook wel eens ruzie, tijdens hun spel, of als de taken verdeeld werden. En over de vraag wie er vooraan mocht zitten in het bad of wie de beste plaats kreeg in bed. Daar werd nogal eens een koehandeltje van gemaakt. Maar 's avonds voor het slapen gaan was alles weer pais en vree. Als Tinie er genoeg van kreeg om op de eindeloze vragen van haar zusje antwoord te geven, zei ze laconiek: "Ik ben niet kwaad op je hoor, maar nou draai ik me om. Welterusten alles en allemaal."

Later werden ze samen lid van de mandolineclub die geleid werd door de heer Wijnhorst van het Leger des Heils. Tinie speelde banjo, haar zusje mandoline. Het klonk niet

onverdienstelijk, maar ik prefereerde toch het harmonium. Tweestemmig zingen hadden ze van pa al moeten leren vanaf hun jongste jaren. Als pa begon te spelen deed hij door zijn keuze van liederen vaak een beroep op die twee. Als ze dan invielen met het refrein:

*"Ik weet, Hij zorgt voor mij.
Ik vertrouw op mijn hemelse Vader,
ik weet dat Hij zorgt voor mij".*

kon ik mijn ontroering nauwelijks verbergen. Op die manier hebben ze heel wat meegekregen aan blijvende waarden in hun leven.

1939: Marie en Gerrit waren al zolang verloofd, nu zou er dan getrouwd worden. Op zondagmiddag gingen ze in de nieuwbouw "huizen kijken". De Bachstraat beviel hun wel en de volgende dag ging Gerrit er achteraan. Het werd nummer 32.

Nog meer feest dat jaar: pa en moe zouden hun zilveren huwelijksjubileum vieren! Van hun kinderen zouden ze een kolenhaard krijgen. Een prachtige glimmende, die je nooit meer hoefde te potloden. Dat alleen al was een luxe, want in de winter was het elke vrijdag

steenkoud in de kamer, totdat de kachel was gepoetst.

Gerrit timmerde een houten spaarpot met vakjes. 's Zaterdagmiddags als pa en moe achter de toonbank stonden, werd die spaarpot snel tevoorschijn gehaald. Ieder kind deed dan in het naar hem of haar genoemde vakje zijn deel van het wekelijkse loon of zakgeld. Het werkte goed: de haard kwam er. Natuurlijk uit de winkel van Koning uit de Oosterstraat.

Het jonge paar kreeg een stofzuiger! Omdat moeder in de bruid tevens de beste hulp in huis zag vertrekken, kreeg zij er ook gelijk een. Wat een revolutie was dat, na jaren van vegen in wolken van stof. Ik als tafel had er al zowat een longaandoening van overgehouden. Nu zouden er betere tijden aanbreken. De dochters Tinie en Nellie vochten er die eerste keer om wie er mocht stofzuigen, wat mijn baas deed zeggen: "Nou, Moes, het is te hopen dat dát zo blijft!"

Er werd getrouwd op een zonnige woensdag in mei. Tranen van ontroering gleden over mijn houten wangen toen daar het bruidje de kamer binnenkwam. Het tere wit van haar japon, het kokette kapje op haar donkere

De Oosterstraat in 1930. Geheel links de smederij en winkel van Koning. (Collectie Stadsarchief Vlaardingen)

haar, de weelde van witte anjers in haar boeket, dat alles deed mijn oude hart sneller kloppen. Dáár de bruidegom van te mogen zijn! Hij zag er trouwens ook indrukwekkend uit in zijn geklede jas met streepjesbroek; de hoge hoed een ietsje scheef op het hoofd gaf hem

iets ondeugends, wat zijn bruidje wel aanstond geloof ik. Met lede ogen zag ik de stoet vertrekken. O zeker, vanavond zou de familie weer thuiskomen. Maar de twee plaatsen aan mijn uitschuifblad zouden, na vandaag, als regel leeg blijven. En dat was meer dan ik kon verdragen. Zonder hen leek mij het leven in de huiskamer niet meer compleet. Maar als ik iemand alle geluk van de wereld gunde waren zij het wel. Bruidspaar, het ga jullie goed in de Bachstraat! A Dieu!

Een jaar na hun trouwdag brak de oorlog uit. Toch was er een prachtig boeket anjers bezorgd. Een kaartje vermeldde: "Eén jaar getrouwd! Gefeliciteerd lieveling, tot ziens! je man." Marie las het voor met verstikte stem. Daarna barstte ze in snikken uit. Ze verwachtte immers haar eerste baby, en nu vroeg ze zich af of Gerrit, die weer opgeroepen was als militair, hun kindje wel ooit zou zien.

Inmiddels had de tweede dochter, Tinie, die op zondag, net als haar vader het uniform van het Leger des Heils droeg, kennis gekregen aan een jonge Vlaardingse Heilssoldaat. Hij heette Tjerk van der Hoeven en was zo muzikaal dat hij al jong werd gekozen tot kapelmeester van het Legermuziekkorps. En Tinie werd de enthousiaste leidster van de Leger des Heils-padvindsters.

Uit hun gefluister was ik gewaar geworden dat ze gingen verloven. De ringen waren gekocht en de grote dag brak aan, maar plotseling ging de sirene: luchtalarm! En het huis lag ongeveer midden tussen het Havenbedrijf Wilton Feijenoord en de raffinaderijen van de

Tjerk van der Hoeven en Tinie van den Hoek, beiden in uniform van het Leger des Heils, op de trap van het stadhuis, bij hun huwelijk op 14 mei 1947. De erehaag wordt gevormd door padvindsters, want Tinie was leidster bij de padvinderij.

(Foto: Collectie auteur)

Shell. Een gevaarlijk gebied. Eén verdoemd projectiel en de hele Van Leyden Gaelstraat zou in puin liggen! Daar moet je als tafel toch niet aan denken! Tinie hield het doosje met de ringen in haar hand. Ze wilde verloofd zijn, hoe dan ook! Ze fluisterde even met Tjerk en tot mijn schrik doken ze samen onder de tafel! Alsof dat iets uitmaakte als er een bom op het huis viel. Maar wie had er toen besef van oorlogsgeweld? Toen heb ik mijn tafelblad liefdevol en beschermend boven hen uitgestrekt en ontroerd geluisterd naar hun liefdesverklaringen, terwijl ze de ringen aan elkaars vingerschoven. Het was om nooit te vergeten!

Hun gezamenlijk leven heeft bevestigd dat het geen loze beloften zijn geweest!

Na de capitulatie bleef nog de spanning over het welzijn van Barend en Gerrit, die als militairen bij de oorlog betrokken waren geweest. Leefden ze nog, waren ze gewond? We wisten nog altijd niets. Maar kijk, daar in de straat, vlakbij de fabriek van Niemantsverdriet, komt Marie aangelopen. Ik stond juist aan de winkeldeur. Wat zag ze er opgewonden uit! Zou ze goed nieuws hebben? Ze zwaait met een kaart en jubelt het uit: "Ik kan het de straatstenen wel vertellen: Hij leeft! Hij leeft!" Wat een opluchting, wat een blijdschap!

Niet lang daarna kwam er een goed bericht van Barend. Het dankgebed dat Pa van den Hoek toen boven mij, die oude huiskamertafel, uitsprak, zal altijd in mijn gedachten blijven. Ik was het er roerend, ja, hartroerend mee eens!

(Met dank aan Ilona en Riet Elmendorp voor de illustraties.)

Een belangrijke factor in het leven van Arie van den Hoek was zijn lidmaatschap van het Leger des Heils. Hier staat hij in 1934 in uniform in de tuin. (Collectie Riet Elmendorp)

Nicolaas Henricus Dijkman (1707-1779)

Pastoor van de statie Vlaardingen en Zouteveen

Paul J. Westerdijk

In het Historisch Jaarboek Vlaardingen 2003 liet Hans Mathijssen ons kennis maken met de “indrukwekkende historie” van het Rooms-Katholicisme in Vlaardingen. Indrukwekkend vanwege de vroegmiddeleeuwse vermeldingen van een kerk in Vlaardingen waaraan de naam van Willibrord verbonden werd door de schenking ervan aan hem.

Tot de Reformatie waren aan de Vlaardingse moederkerk (op de Markt) een aantal kapellen verbonden waarvan we de plaatsnamen: Berkel, Kethel en Zouteveen verderop in het verhaal nog weer zullen tegenkomen. In Zouteveen kon met vergunning van de Vlaardingse pastoor Herman van Lockhorst in december 1481, wegens de slechte begaanbaarheid der wegen, een kapel gesticht worden. In de nieuwe bisschoppelijke indeling in de Noordelijke-Nederlanden (1559-61), lang voor het optreden van Filips II al gewenst en nu door hem gerealiseerd, zien we o.a. Berkel, Kethel en Zouteveen weer terug. De laatste pastoor van Vlaardingen zag zich in 1572 genoodzaakt zijn parochie te verlaten door gebrek aan voldoende inkomsten. De verovering van Den Briel door de protestantsgezinde Watergeuzen zal hier ook niet vreemd aan zijn geweest. Na de vernieling in 1574 fungeerde de kerk in Vlaardingen ook niet meer als zodanig.

Vanaf 1573 hadden de katholieken geen vrijheid van godsdienstuitoefening en moesten men, bediend door rondreizende geestelijken, bijeenkomen in schuren of stallen buiten Vlaardingen; de zgn. schuilkerken. De protes-

tanten zaten vaak op velerlei manieren via hun kerkenraden, classes en synodes de rooms-katholieken dwars, maar de Ambachtsheer van Zouteveen, Gijsbert van Matenese oefende een kalmerende invloed uit. De katholieken uit Vlaardingen en omgeving konden in de Zouteveense enclave aan het Emous blijven kerken. In 1683 lieten zij daar, op een stuk grond dat ze via een testamentaire beschikking van een oude protestantse vrouw konden kopen, een houten kerkje bouwen. In datzelfde jaar kregen zij hun statie (standplaats van vast-inwonende priester) met als pastoor Johannes Snoeck. Daarna volgden Carolus de Bont en Cornelis Gijsbrechtsz. van der Kun, welke laatste 44 jaar zijn ambt zou vervullen. Zijn opvolger in 1741 werd N.H. Dijkman.

Pastoor Nicolaas Henricus Dijkman

Op 9 juni 1741, vijf dagen na het overlijden van pastoor Van der Kun, werd N.H. Dijkman tot pastoor van Vlaardingen/Zouteveen “geadmitteerd”. Dat hield in dat deze: “admissie” (toelatingsgeld) diende te betalen aan de Staten van Holland om, net als zijn voorgangers trouwens, als pastoor te mogen werken.

Deze gang van zaken werd niet lang na Dijkmans dood (1779) door de Staten afgeschaft. Voor de volledigheid moet opgemerkt worden dat ook de nieuwe pastoor niet alle rooms-katholieken in zijn ambtsgebied bediende, daar die, vanwege de af te leggen afstanden, ook kerkten te Schipluiden en Kethel. Ook Dijkman kreeg te maken met de verfoeide maatregel van paus Benedictus XIII (1724-30), die zowel de rooms-katholieke als de protestantse overheden in de gordijnen joeg. Voorgescreven was dat de geestelijke jaarlijks op 25 mei een formulering tot eer van paus Gregorius VII (1073-85) zou bidden die de strijd van deze paus met keizer Hendrik IV vermeldde. Dit leidde tot de vernederende gang van de laatste naar Canossa (1077), en zinspeelde duidelijk op de macht van de paus als wereldlijk heerser. De overheden verboden deze tekst te gebruiken en zo vaardigden de “Staten van Holland en West-Vriesland” een verbod uit, en op 21 september 1730 was in de bepalingen daarvan te lezen dat een priester alleen werd toegelaten als hij niet tot een orde behoorde (met name gericht tegen de kloostergeestelijken, betiteld als jezuiten), als hij ontkende dat de paus onderdanen kon onthef van hun gehoorzaamheid aan de overheid en als hij uitsluitend met toestemming van die overheid pauselijke besluiten zou afkondigen. Door de val van de bevoorrechte Protestantse kerk in 1793 zou dit pas verdwijnen.

Bronnen

Het Stadsarchief van Vlaardingen beschikt over een zeer behoorlijke hoeveelheid archivalia over Dijkman. Het betreft een uitgebreide boedelbeschrijving met boedelscheiding (verdeling) van 193 folionummers. Deze bundel papieren verschaft een schat aan gegevens. Het betreft de genealogie van de pastoor, de afwikkeling van de boedelscheiding, de aankondiging en afhandeling van zijn begrafenis en, niet te vergeten, zijn boekenbezit en de verkoop daarvan. We zullen zijn leven en handelen in de context van zijn tijd plaatsen en bijzondere aandacht besteden aan 's mans bibliotheek. Die zegt m.i. veel over de intellectuele ontwikkeling van een, naar we aannemen, doorsnee plattelandspastoor.

Leven

Nicolaas Henricus Dijkman werd op 20 juni 1707 te Amsterdam gedoopt als derde kind en zoon van Jacob Dijkman en Margaretha Halmans of Hallemans. Hij werd vernoemd naar een familielid van moeders kant: Nicolaas Henricus Hellemans, zijn peetvader. Daarna werden er nog twee zoons en twee dochters geboren. Van 1733-37 was hij kapelaan (geestelijke onder de pastoor van een parochie werkzaam) te Berkenrode en daarna in dezelfde hoedanigheid te Rijpwetering 1), waarna hij in de zomer van 1741 tot pastoor te Vlaardingen/Zouteveen werd benoemd.

De erfgenamen van pastoor Van der Kun schonken ter verbetering van de schuurkerk 816 gulden, wat op 29 juni 1741 de nieuwe pastoor Dijkman en de kerkmeesters deed besluiten een verzoekschrift naar de meergenoemde Gecommitteerde Raden te sturen. Dijkman schreef dat de vergaderplaats der rooms-katholieken, gelegen onder de rechtsmacht van het baljuwschap van Zouteveen, vrijliggend, op enige afstand van de openbare weg en uit het zicht, in slechte staat verkeerde. Het dak en de vloer moesten nodig gerepareerd worden ter voorkoming van ongelukken. Het

Paus Benedictus XIII

Het Emous en omgeving op de kaart van Kruikius (1712). (Bron: http://www.lib.tudelft.nl/Tresor/webpages/KVD2001_25.html)

bouwwerkje was inclusief het portaal 48 voet lang, 23,5 voet breed (zo'n 14,1 bij 7,40 m), de zijmuren 3,8 m hoog en kon al sinds lange tijd onvoldoende ruimte bieden aan de gelovigen. Dit vooral als er seizoenwerkers van buiten aanwezig waren. Deze aanwas van trekarbeiders deed de kerkdiensten vaak naar buiten verhuizen. Volgens klachten van "er nabijwonenden opgeseetenen, wesende van de gereformeerde Religie" bleek dit niets dan ergernis voort te brengen, ook voor de rooms-katholieken zelf. Vandaar het voorstel en verzoek, via tussenkomst van de baljuw van Zouteveen, aan de Gecommitteerde Raden om een vergroting van het gebouw in de lengte van 18 voet (5,65 m), tegelijk met het noodzakelijke reparatiewerk aan dak en vloer, en het bijtrekken van een stuk land, dat voor het oude gebouw lag. Breedte en hoogte

bleven gelijk en een werktekening werd bijgesloten. Men verwachtte en hoopte "alsoo alle ergernisse ende moeyelykheden te voorkomen". Op 3 juli 1741 kwam via de baljuw de toestemming om de vergaderplaats te repareren en te verlengen. Tevens introduceerde hij al bij zijn aantreden in 1741 een parochiaal huwelijks- en (sinds 1750) communierregister. Op 7 mei 1753 verklaarde het kerkbestuur een bedrag van f. 2000,- te hebben ontvangen van Pieter van Veen, weduwe (sinds 1750) van Cornelis van der Berg, voor de bouw van een nieuw pastoorshuis naast de kerk "op de Sou-teveen". Er zou jaarlijks 3% rente uitbetaald worden aan de weduwe of haar erfgenamen, net zolang tot genoemd bedrag zou zijn terugbetaald. In de pastorie tekenden de vier kerkmeesters, en Pieter van Veen volstond met een kruisje. Pieter van Veen (Franke) van der Veen

overleed pas in augustus 1781.

Op z'n ouwe dag kreeg pastoor Dijkman er in de persoon van Bernardus Greving een kapelaan bij, toegelaten per 10 augustus 1772, die na één jaar opgevolgd werd door Jacobus Coeleman. De pastoor bevestigde in de pastorie 248 huwelijken en in het huwelijksregister tekende hij aan: "den 7 mei 't ouwe huijs affgebr(oken)." Zijn laatste huwelijk schreef hij in op 2 juni 1778 (in de nieuwe pastorie) en hij fungeerde daarbij zelf als getuige. Tussendoor tekende hij, bijna elk jaar en in mei aan: "Renovatum ē sacrum oleum", achtereenvolgens te Den Haag, Berkel en Kethel. Wellicht betreft het hier het sacrament van het vormsel, waarin gedoopten o.a. de zalving (heilig oliesel) opnieuw (renovatum = om te hernieuwen) ontvangen. Verder deden 177 jongelui,

te weten 67 jongens en 110 meisjes, bij hem hun eerste communie, voor 't laatst op 31 mei 1772. Na enkele blanco bladzijden vervolgde de nieuwe pastoor A.J. van der Sluijs dat met 2 november 1779.

Terwijl bij de gereformeerden de door de Staten Generaal verordonneerde (1775) nieuwe psalmberijming en zangwijs veel opschudding gaf in Vlaardingen, schijnen ook de katholieken erdoor geraakt te zijn, onverlet de moeite die men deed om een nieuw kerkgebouw te realiseren.

Een nieuwe kerk

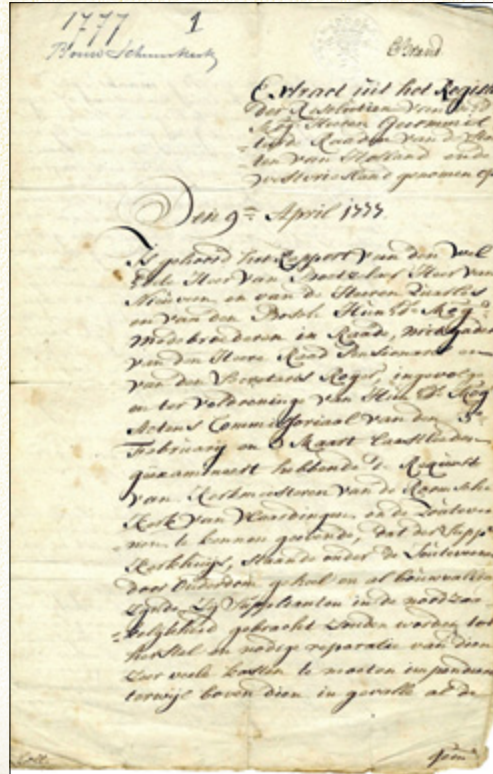
Tegen het eind van het priesterschap van Dijkman, op 5 februari 1777, verzochten de kerkmeesters van de Rooms- Katholieke Kerk van Vlaardingen en Zouteveen de Gecommit-

De achterkant van het Emaus. Hier heeft de R.K. schuilkerk bestaan. (Bron: Paul Westerdijk, 1967; Prentenboek van het Vlaardings Streekmuseum, 2012)

Stuk betreffende de bouw van de schuurkerk onder het gerecht van Zouteveen, 1777-1778: Extract, den 9e april 1777. (Archief R.K. Parochie Johannes de Doper, archief nr. 307, inv. nr. 142. Collectie Stadsarchief Vlaardingen)

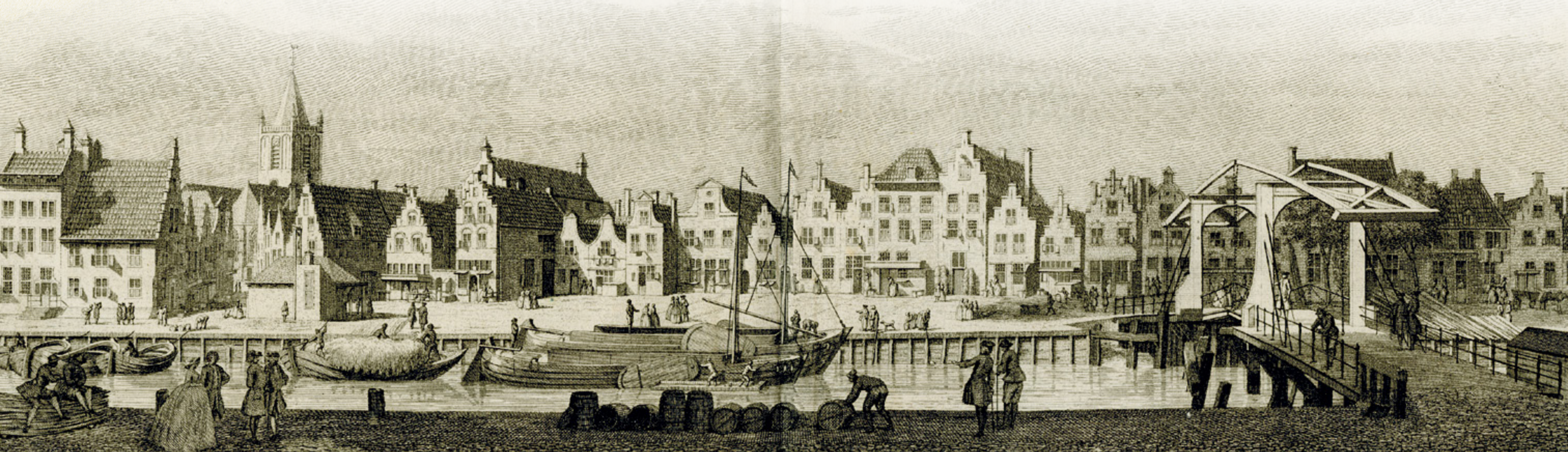

teerde Raden om hun kerkhuis te mogen amoveren (slopen) en door een nieuw bedehuis te vervangen, dat gebouwd zou worden op dezelfde plaats als het oude. Vooral 's zomers op zon- en feestdagen bleek dat de binnenruimte van de huidige kerk onvoldoende was om de vele trekarbeiders of "bovenlanders" te bevatten. Daarvoor moest men vaak uitwijken naar "de werff" of het voorterrein, wat aan omwonenden, niet-rooms-katholieken, blijkbaar aanstoot en ergernis gaf. Alles bleef binnen het grondgebied en de jurisdictie van Zouteveen. Eigenlijk waren deze kerkmeesters theoretisch verbonden aan de Rooms-Katholieke Kerk "van en in de Zouteveenen" en noemden ze zich abusievelijk "van Vlaardingen en Zouteveen". Praktisch gold dat echter ook voor Vlaardingen en Vlaardinger-Ambacht, want daar was in die tijd (sinds de Reformatie) geen rooms-katholiek kerkhuis te vinden en kerkten men in de Zouteveense enclave aan de Kethel-

weg (Emous), naast het rooms-katholieke deel van de huidige begraafplaats. Het nieuwe kerkgebouw zou, behalve het hannekenhok en een drietal kamertjes (mogelijk ruimten waar de trekarbeiders de diensten konden bijwonen), binnenmuurs 80 voet lang (ruim 25m), 33 voet breed (ca.10,4 m) en hoog eveneens 33 voet (van de vloer tot de nok) worden. In de zijmuur zaten zes kruiskoziijnen voorzien van "gemene glazen in het loot geset" met draaiende onderversters, tussen gemetselde staanders van 19 voet (5,9 m) hoog en op het dak lagen gewone rode dakpannen, overeenkomstig bijgevoegde "seekere kaart figuratief". Daaruit blijkt dat de lengte over alles 100 voet (31,5 m) bedroeg. Alles was conform het plakkaat van 21 september 1730 waarbij voorgeschreven werd dat een schuilkerk er niet als kerk of publiek gebouw mocht uitzien en voor gebruik door de Gecommitteerde Raden gekeurd moest worden. Het verzoekschrift ging

De kapel van de R.K. begraafplaats aan het Emous te Vlaardinger-Ambacht, afgebroken in januari 1931. (P.D. de Vries, 2-1-1931, collectie Stadsarchief Vlaardingen)

De haven van Vlaardingen ten tijde van pastoor Dijkman. Gravure Philips 1743 (Collectie Streekmuseum Jan Anderson)

vergezeld van een noodzakelijkheidsbeoordeling van de in Delft residerende baljuw van Zouteveen, Adriaan van der Lely.

Op 9 april 1777 kwam uit Den Haag een gunstige beslissing, waarbij het “Den kerkmeesters van de Roomse Kerk van Vlaardingen en de Zouteveenen is gepermitteerd, hun kerckhuis te amoveren en een nieuw op den selven grond te mogen bouwen, onder de mitsen en restrictiën als in den text”. Na de nieuwbouw, onder leiding van bouwmeester Zonne, werd het gebruik ervan, na onderzoek of alles conform de afspraken was uitgevoerd, door de Gecommitteerde Raden per besluit van 26 november 1778 vrijgegeven, “om hun diensten in alle stilte te mogen laten verrichten”. Het nieuwe gebouw kostte f. 14.000,- en bood plaats aan 500 personen.

en medicamenten van de artsen W. Bolman en J. Habets (Schiedam) en apotheker P. van Rhoon. De zeventiger jaren waren moeilijke jaren voor mens en dier, wegens epidemieën en veepest. Door de vele sterfgevallen werden de bezwaren van het in kerkgebouwen begraven benadrukt en steeds meer werd aangedrongen op begraven daarbuiten. Nicolaas Henricus Dijkman stierf op 15 januari 1779 te Zouteveen en er werd de 18de aangifte gedaan van het lijk. Hij werd begraven mogelijk in de buurt van zijn moeder Margaretha Halmans, die op 23 september 1760 ter aarde was besteld. Tot dat ze een eigen begraafplaats hadden werden rooms-katholieken wel gewoon in de Grote kerk begraven. Hij liet geen testament na (ab intestato). Zijn nalatenschap werd daarom verdeeld volgens het ter plaatse geldende schependomserfrecht. Hierbij deden de schepenen de uitspraak over de verdeling. Hij kreeg als opvolger Adrianus Jacobus van der Sluys uit Moordrecht.

De erfenis

Zoals reeds opgemerkt zijn er heel wat archivalia van pastoor Dijkman. Uit de stukken en de op grond daarvan door Abram Petersen (notaris te Delft en secretaris van Zouteveen) samengestelde “Genealogia off Geslagt-lijst van wijlen den Roomsch Pastoor Nicolaas Hendrik Dijkman” weten we dat hij het derde kind was van Jacob Dijkman, die op 15 februari 1699 te Amsterdam gehuwd was met Margaretha Halmans. De genealogie laat vier generaties zien en onder de laatste drie bevinden zich de twaalf erfgenamen van de pastoor, waaronder één nog levende broer, Joseph Abraham (geb. 1711) die in Cadiz (Spanje) woonde, en verder een vijftal nichten, vier neven en tenslotte twee achternichten. De erfenis bestond uit: een schuldbekentenis van Leendert Jansz. Quack en Antje Bouwe van der Veen, groot f. 200,- aan de pastoor of zijn erfgenamen. Vervolgens de waarde van een aantal (door de deskundige goud- en zil-

versmid Daniël Hoogvliet te Vlaardingen getaxeerde) vreemde munten, ongemunt goud- en zilverwerk, meubelen en huisraad. Verder de stoffering van de pastoorswoning, beddengoed en toebehoren, servetten, tafellakens, kleding en tenslotte zijn boekenbezit.

De afwikkeling

Met de opbrengst van de boedel werden de kosten verrekend van de uitvaart van de pastoor, drank en eten/versnaperingen, gemaakte kosten door de uitvoerders van de boedelafwikkeling, waarvan de belangrijkste waren A. Petersen (zie boven), A. de Bas (procureur van het Gerecht van Zouteveen), J. Eykenbroek (uit Schiedam, gehuwd met een nicht van de overledene) en A. Vriends (uit Vlaardingen). Zij stelden op 19 februari 1779, onder getuigenis van Cornelis Schrevel Middelhuizen en Jacob Pieterszoon Poot, schepenen van Zouteveen, en in aanwezigheid van de gerechtsbode Dirk Goudappel, de “Lasten des Boedels” vast.

Onder de bovenvermelde kosten waren ook begrepen advertentiekosten in de Hollandsche Historische Couranten, aanplakbiljetten en omroepkosten te Zouteveen, Vlaardingen, Maassluis en Delft, openstaande rekeningen o.a. voor geleverde kartobellen (jaarboekjes met kerkelijke feest- en gedenkdagen), wasloon kleding, kleermakers- en reparatie-loon, achterstallige belasting, betaald timmermansloon, verteringskosten in 't Zwarte Paard (de herberg aan de Kortedijk te Vlaardingen) en “in 't Schouw” (het Rechthuis van Zouteveen), transportkosten en vrachtkosten aan Vlaardingse schippers, kosten assistentie Neeltje Kal bij het in- en onderbrengen van de boelhuisgoederen, de fooi aan dienstmaagd Willemina Dikkers plus huurkosten, kostgeld en kosten voor gedane diensten, de fooi voor gedane diensten aan Maria Hodenpijl en aan een ongenoemde schoonmaakster, de kosten van schout, schepenen en de gerechtsbode van Zouteveen en de betaling en fooi voor as-

sistentie van de dienaar van Justitie. Tezamen bedroegen al deze kosten f. 1364.6.8 . Onder verrekening van nog enkele inkomsten werd “de ontfang afgemaakt tegen de uitgeef” op f. 2621.17.8. en d.d. 29 augustus 1780 vastgesteld door Adriaan van der Lely, Lambertus Vriends (kerkmeester), Cornelis Middelhuizen, Jacob Pietersz. Poot en A. Petersen.

Pastoor's broer Abraham kreeg zijn erfdeel in Spanje uitbetaald door bemiddeling van de Amsterdamse koopman Louis Berlie. Als we de details bekijken van dit dossier, dan krijgen we een behoorlijk compleet beeld van de afwikkeling van een erfenis van een pastoor aan het eind van de achttiende eeuw.

De lijst van de bij veiling verkochte boeken van wijlen Nicolaas Hendrik Dijkman. (Rechterlijk Archief van Zouteveen, inv. nr. 11, 41. Collectie Stadsarchief Vlaardingen)

De aanspreker
(www.geheugenvan-nederland.nl)

Levensende

Blijkbaar tobde onze pastoor met zijn gezondheid, getuige de rekeningen van visites

Handwritten ledger titled "Kantoor der Verkoopte Boeken van Wijlen den Heeren Nicolaas Hendrik Dijkman, in de Kerck van Zouteveen den 29. Augustus 1780. Door Joh. Hendrik van B. Middelhuysen Boedelmeester in Plaatse."

Wijlen	Relatie	№	Transport	1780
126	8.5	2.34	4.4	126.5
4	10.10	4	4.10	85.4
5	6	5.6	5.18	
6	6	7.10	18	
7m8	1	11.14	4.4	
9.10	1.4	3.19	19	
21	5.15	20.55	18	
22.23	1.6	26.30	1.8	
24.30	2.5	32.22	6	
35.38	0	32.5	10.5	
39	6	324.28	1.14	
40	2.0	329	3.6	
172	14.5	330.88	1.18	
203	2.10	334	7.6	
205	1.2	335.39	1	
205	1.2	340.14	2.4	
207	2.8	345	1.4	
211	1.9	346	2.5	
216	1.12	347.50	4.10	
219	2	351.52	9.10	
22.26	1.6	353.59	1.4	
22	1.6	360.82	2.6	
22	1.11	363.15	1.10	
23	1.8	366.68	4.8	
24	6.10	369.70	1.4	
22	7	371	14.6	
22	1.2	1097	4	
24.10	8	1336.59	1.14	
25	0.0	1300.00	12	
27	1.4	1344.26	1.4	
236	1.4			
237.59	3.8			
237.59	8.10			
238.81	1.6			
				126.5

Herberg 't Zwarte
Paard aan de Korte-
dijk.
(Collectie Stadsarchief
Vlaardingen)

24

Slot

Dit alles overziende mogen we opmerken, dat pastoor Dijkman een ontwikkeld man was, die veel waarde hechtte aan kennis van zijn katholieke geloof en de ontwikkelingen sedert de Reformatie op dat gebied. De preek, waar ook zijn protestantse collega's zoveel waarde aan hechtten, had zijn warme belangstelling getuige de "preekboeken" die hij bezat. De welsprekendheid bestudeerde hij bij voorbeeldfiguren uit binnen- en buitenland. Een brede kijk op het leven van alledag, waarvan hij, naar we aannemen celibatair levend, een stuk praktijk miste, had eveneens zijn warme belangstelling. Via het werk van Jacob Cats bereikte hij daarmee zijn parochianen, mogen we veronderstellen.

Ik hoop in ieder geval met het bovenstaande, deze pastoor uit de achttiende eeuw van wie geen afbeelding bekend is, toch een gezicht gegeven te hebben.

Noot

1. Berkenrode was een heerlijkheid en gemeente bij Haarlem, later opgegaan in Heemstede, en Rijpwetering is thans een deelgemeente van Alkemade ten O. van Leiden.

Bronnen

Stadsarchief Vlaardingen (SAVL), Archief no.7, inv. nr. 11; idem no. 10, inv. nr. 7; idem no. 220, inv. nr. 16; idem no. 256, inv. nr. 1; idem no. 307, inv. nr. 39 en 159.

SAVL, Zwarte Leidse blokjes, RK.

A.H.L. Hensen en A.A. Beekman, Geschiedkundige Atlas van Nederland. De nieuwe bisdommen in de Noordelijke Nederlanden 1559-61 (Den Haag 1922). Hfst. IV.

A. van Lommel, S.J. Bijdrage tot de geschiedenis der Parochie Vlaardingen, in: "De Katholiek", Godsdienstig, Geschied- en Letterkundig Maandschrift, 71e dl. 1877, Leiden z.j., blz. 273-286 en 334-360.

Jan Lucassen, Naar de kusten van de Noordzee. Trekarbeid in Europees perspectief, 1610-1900 (Groningen 1984), dl. I, hfst. 3, 4, par. 4a, en dl II, blz. 163 en 164.

P. Raedts, De ontdekking van de Middeleeuwen. Geschiedenis van een illusie (Amsterdam 2011), blz. 230-232.

(Een overzicht van de belangrijkste boeken uit de nalatenschap van pastoor Dijkman is te vinden op de website van de HVV: www.hvv-vlaardingen.nl.)

Ledenactiviteiten

Er rest ons dit seizoen nog slechts één activiteit, en wel onze jaarlijkse busexcursie, die dit jaar als versterkt doel Doesburg heeft. We worden daar ontvangen in het oudste pand van het plaatsje en zullen er na de koffie een rondwandeling maken met enkele gidsen van het plaatselijke museum. Na de lunch - weer in dat oudste pand - gaan we dan via de Onzalige Bossen en de Posbank, via een prachtige route, naar Kasteel Roosendaal, in het gelijknamige dorpje vlakbij Arnhem/Velp. Daar bezoeken we zowel het kasteel (van de Stichting Geldersch Landschap en Kasteelen) maar ook het park, met daarin de bekende Schelpengrot maar vooral De Bedriegertjes - iets wat velen zich uit hun lagere schoolreisje wellicht nog zullen herinneren. We drinken er ook nog thee/koffie en vertrekken dan weer huiswaarts om rond 18.00 uur in Vlaardingen terug te zijn.

Het aantal deelnemers staat momenteel op zo'n 46, dus er is nog plek voor een achtal personen. Voor opgave zie het vorige Tijdschrift, of informeer nog even telefonisch: 435 3322 (overdag).

Vergeet voor de zekerheid niet om redelijke wandelschoenen aan te trekken en (afhankelijk van het weer) nog een regenjas of paraplu me te nemen. Een Museumjaarkaart hebben we dit jaar niet nodig.

En daarna staat er weer een (lange) zomer te wachten, voordat we op zaterdag 14 september weer de Vlaardingse Open Monumentendag hebben, dit jaar men het thema: Macht en Pracht. Kom die dag zeker even langs op de Markt en bij de Lijnbaan: er staan enkele leuke verrassingen op u te wachten. In het september-Tijdschrift vindt u alle bijzonderheden, ook over de interessante lezingen-avonden die op de dinsdagen 22 oktober en 26 november gehouden zullen worden.

Een andere tip is om op Omroep Vlaardingen (aan het einde van de FM-schaal) op zaterdagmorgen te luisteren naar 'Oud-Vlaar-

dingen', waarin oude Vlaardingers allerhande weetjes vertellen. Maar ook VlaardingenTV is de moeite van het bekijken waard, zowel voor jong als voor oud, met elke week weer een ander programma en filmpje. Ik stuur u graag op aanvraag nadere informatie (arie@ouwendijk.nl).

En neem ook eens een kijkje op de website www.serviceteam-vlaardingen.nl. Hier vindt u alle data van de stadswandelingen en andere activiteiten van het ServiceTeam. Ook trouwens alle weetjes over de Ken uw Stad-cyclus, die weer op maandagavond 16 september begint.

Wij wensen u een goede zomer toe!

Namens de commissie Ledenactiviteiten,
Arie Ouwendijk

Plattegrond van Doesburg, 1654
(www.datnarrenschip.nl)

Historische Vereniging Vlaardingen

internet: www.hvv-vlaardingen.nl

e-mail: info@hvv-vlaardingen.nl

Leren leven met melancholie

“De nieuwe tijd, net wat U zegt, maar ’t maakt me zo melancholiek” zong Wim Sonneveld. Wanneer je dat liedje nog wel eens hoort, loop je de kans op een aanval van melancholie, eigenlijk dubbelmelancholie. Als Jan Smit een volgend liedje zingt, zelfs driedubbelmelancholie.

Opgegroeid met de vinger van huisartsen als Kousemaker, Bussemaker, Leegsma of Birnie aan je pols, je amandelen geknipt in het ziekenhuis aan de Hofsingel en je blindedarm verwijderd in het Holyziekenhuis, is er geen haar op je grijze hoofd die er aan denkt voor verschijnselen van melancholie naar het Vlietlandziekenhuis in Schiedam te gaan. De gedachte alleen al verergert de melancholie.

Fijn, je burens links zijn vijftig jaar getrouwd en nodigen je uit voor een feestelijk samenzijn, maar waar? De buurvrouw van rechts weet het je precies te vertellen:

“Ja joh, waar vroeger de fietswinkel van Kùchler zat”. Gelukkig, nu weet jij het ook.

Ze sturen je voor een boodschap en je gezondheid naar buiten. “Ga eens even een rookworst kopen bij de HEMA.”

Denkend aan van alles loop je dan de winkel binnen om vast te stellen dat Hennis & Maurits daar intussen zit. Ja, de HEMA zit bij V&D en V&D straks bij de Rabo en de Rabo zit waar ABN/Amro zat.

Echt, je weet wel dat de Kofa en magazijn De Gunst niet meer bestaan, maar ja, melancholie, dat besef van tijdelijkheid en ijle droom dat het leven juist zo draaglijk maakt.

Proefondervindelijk is vastgesteld is dat er alleen al in Vlaardingen zo’n 1400 mensen geregeld last hebben van melancholische symptomen en er in zijn geslaagd er succesvol mee om te gaan.

Nostalgie? Historische Verenigingstherapie!

Jaarboek, Tijd-Schriften, lezingen, excursies en adviezen met hart voor de stad.

*Wijs uw wijkgenoten en uitgewekenen eens op de website www.hvv-vlaardingen.nl
of op het e-mailadres info@hvv-vlaardingen.nl*

De Hoogstraat met Kofa op de hoek van de Brede Havenstraat.

